

Janko Kersnik:

JARA GOSPODA

JANKO KERSNIK

Rodil se je 4. septembra leta 1852 na Brdu pri Lukovici. Izhajal je iz uradniško-plemiške družine. Začel je z osnovno šolo leta 1858 in prva tri leta končal kot privatni učenec. Po končani osnovni šoli je obiskoval gimnazijo in zadnje leto končal kot izredni dijak. Leta 1870 je opravil maturo. V gimnaziji je imel težave zaradi sodelovanja v dijaškem narodnem gibanju in zato je po končanem 7. razredu izstopil, in tako zadnje leto ni bil redni dijak. Kot gimnazijec je začel pesniti, in sicer najprej v nemščini, nato pa se je pod vplivom Frana Levca, ki mu je bil domači učitelj, lotil pesnikovanja v slovenščini. Slovenski glasnik je objavil prvo Kersnikovo pesem z naslovom *Gomila*. V naslednjih letih so izhajale njegove pesmi v Slovenskem glasniku (1867,1868) in Stritarjevem Zvonu (1870). Kot šestošolec je ustanovil rokopisni list *Vejica*, leto pozneje pa *Kres*. S pesništvom se je ukvarjal tudi kot visokošolec. Začel je pisati podlistke za dunajski list Tagespresse in Wanderer. Začel se je ukvarjati s slovenskim podlistkarstvom; v Slovenskem narodu je najprej objavil *Muhasta pisma*, nato pa cikel 18 podlistkov *Nedeljska pisma* in še troje *Pisem iz Gradca*. Po drugem državnem izpitu je postal koncipient pri finančnem uradu v Ljubljani. V Slovenskem narodu je objavil podlistke *Poštna premišljevanja* in nekaj pripovednih podlistkov, npr. *Rastreseni listi*. V Jurčičevi Slovenski knjižnici je kot 4. zvezek izšel Kersnikov roman *Na Žerinjah*. S 1. oktobrom se je poslovil od finančnega urada in začel z notarsko prakso pri notarju dr. Jerjnejcu Župancu. V Slovenskem narodu so izhajala *Popotna pisma*. 4. marca je imel v ljubljanski čitalnici predavanje o razvoju svetovne poezije. Opravil je zadnji državni izpit in 12. decembrom postal notarski namestnik na Brdu. V Slovenskem narodu je objavil predavanje *Razvoj svetovne poezije*. 18. novembra so v čitalnici igralli veselo igro v enem dejanju *Berite Novice*, ki sta jo napisala skupaj z Jurčičem. Le-ta je izšla v zbirki slovenska Talija. Opravil je notarski izpit v Gradcu in poleti prevzel notariat na Brdu, tam je ostal do svoje smrti. V februarju se je poročil z Alojzijo Tavčar, hčerko ljubljanskega hotelirja in posestnika. Začel je izhajati leposlovni list Ljubljanski zvon. Josip Jurčič je v Ljubljanskem zvonu objavil 11 poglavij romana *Rokovnjači*, toda sredi dela je umrl. Kersnik se je odločil, da bo roman nadaljeval, in napisal je še 13 poglavij. V Ljubljanskem zvonu je objavil kratko pripoved *Ponkrčev oča*, prvo iz pozneje poimenovanega cikla Kmetske slike. Objavil je tudi povest *Lutrski ljudje* in venec feljtonov *Stricu v Ameriko*. Bil je izvoljen za deželnega poslanca in to ostal do smrti. V LZ je izhajal roman *Ciklamen*. Ljubljanski zvon je objavil Kersnikovo daljšo novelo *Gospod Janez* ter kratki pripovedi *Rojenica* in *V zemljiški knjigi*. V Šukljetovem Ljubljanskem listu sta izšla cikla podlistkov *Vieux saxe* in *Snežene muhe*. Postal je lukoviški župan. V LZ je objavil *Agitatorja*, svojevrstno nadaljevanje romana *Ciklamen*. Ljubljanski zvon je objavil pripovedi *Mačkova očeta* in *Mohoričev Tone*. Poleg kratke pripovedi *Otroški dohtar* je Ljubljanski zvon objavil tudi Kersnikovo povest *Testament*. Objavil je Pesmi v prozi in tri humoreske: *Nova železnica*, *Dva adjunkta* in *Doktar Konec in njegov konj*. V LZ je izhajal roman *Rošlin in Verjanko* medtem ko je za Koledar Mohorjeve družbe Kersnik prispeval "kratkočasno povest" *Kako je stari Molek tatu iskal*. V LZ je izšla kratka pripoved *Kmetska smrt*, v KMD pa Znojilčevega Marka božja pot. Ocenil je tudi Aškerčevo pesniško zbirko *Balade in romance* ter izrazil svoj pogled na literarno snovanje in na problem realizma. Kandidaturo za državnega poslanca je Kersnik odklonil, medtem ko je za deželnega glavarja sprejel, vendar ni bil imenovan. Objavil je kratko pripoved *Mamon*, zadnjo iz zbirke *Kmetske slike*. Izšla je humoreska *Kolesarjeva snubitev*. V LZ je objavil povest *Jara gospoda*. Izšla je

povest *Očetov greh*. Konec decembra se je na lovu močno prehladil, in ko se je čez čas začel zdraviti, je bilo že prepozno: dobil je jetiko v grlu. Spomladi je odšel na zdravljenje v zdravilišče Gleichenberg, toda ni pomagalo. Umrli je 28. julija v Ljubljani.

JARA GOSPODA

Jara gospoda: Pridevnik Jar pomeni v svojem osnovnem pomenu tiso, kar se seje pomladi (jaro žito); v pomenu jara gospoda je pomen ekspresiven in označuje tistega, ki še ni dolgo v sedanjem, višjem družbenem sloju -- ki je torej prevzel zahtevnejše socialne navade in obnašanje, hkrati pa zanje (še) nima prave duhovne in moralne podlage.

Jara gospoda: prebivalci manjših krajev, ki se dokoplejo do blagostanja in v navadah, vedenju posnemajo meščane.

Prvič o Jari Gospodi beremo v Vabilu za naročbo iz leta 1893. V njem je urednik naznanil, da začnejo z naslednjo številko Ljubljanskega Zvona objavljati Kersnikovo Jaro Gospodo.

Povest je pričel pisatelj sestavljati v drugi polovici decembra 1892 in je po vsej priliki odposlal uredniku Zvona v Ljubljano okoli 20. decembra. Prvi del je bil tako objavljen v januarški številki. Kersnik je Jaro Gospoda nedvomno pisal od številke do številke. Tako je to njegovo delo izhajalo v Zvonu še celo leto 1893.

OBNOVA

V Groblje prispe pismo, kjer piše da bo v vas prišel sodit nov sodnik po imenu Andrej Vrbanoj. V Krčmi so se vaščani spraševali kdo to je, samo adjunkt Pavel ga je poznal in jim povedal, da je neroden, neporočen in da ima 34 let.

Adjunkt in notar sta pripovedovala svoje dogodke izpred petnajstih let. Med temi dogodki opisujeta tudi Andreja Vrbanoja.

Minilo je nekaj časa in Andrej Vrbanoj je prišel v Groblje, da bo postal sodnik. Le-ta se je na prvi pogled zaljubil v Ančko, ki je bila točajka v krčmi. Andrej in Ančka se začneta videvati in se zaročita. Kmalu sta se Andrej in Ančka poročila. Vaščani so govorili, da bo par srečen. Ančka je odšla živeti k Andreju in v krčmi so jo pogrešali kot točajko.

Čez nekaj časa je prišla v vas veselica, ki je bila v prostorih Kračeve krčme. Tam adjunkt Pavel poljubi Ančko in Ančka ga vpraša, če jo res ljubi. Pavel jo je pospremljal domov vsak večer, ampak Andrej Vrbanoj ni uganil, kaj se dogaja med njima, dokler ne dobi na mizo pisma, ki pravi da sta Pavel in Ančka zaljubljena. Sodnik Andrej takoj pokliče adjunkta Pavla in ga vpraša če je to res. Pavel mu odgovori, da je vse skupaj laž. G. Vrbanoj reče Pavlu, naj odide skupaj z Ančko. Pavel je res odšel, toda brez Ančke.

Zgodba se nadaljuje po desetih letih. Ančka je postala je revna, vsa razstrgana, bolna in lačna. Odšla je v Krčmo, da bi dobila juho. Zaradi beračenja je odšla na sodišče, kjer sta bila sodnik Vrbanoj in Pavel. Njej so sodili 3 dni zavora zaradi beračenja. Ona jim je rekla, da je zelo bolna, ampak Pavel je ni poslušal. Po dveh dneh je prišel sluga g. Vrbanoja in povedal, da je Ančka v zaporu zaradi bolezni umrla. Pokopali so jo med brezdomci. Na pogreb je prišel le adjunkt Pavel.

OZNAKA OSEB

ANDREJ VRBANOJ

je bil velik, krepak, moški, resnega vedenja in v vsem svojem gibanju nekoliko neroden. Neroden je bil tudi pri ženskah. V Groblje je prispel za sodnika. V mladosti je ob praznikih dobival denar od svojega strica. Na koncu je postal sodni svetovalec.

ANČKA KRAČEVA

je bila črnooka, temnolasa deklica pri osemnajstih letih, srednje, vitke rasti in živega, veselega vedenja. Delala je v očetovi krčmi kot točajka. Prenaglila se je s sklenitvijo poročne zveze z vaškim sodnikom. Med zaknom je imela skrivno razmerje s Pavlom, ki ga je ljubila. Njen konec je bil tragičen. Mož je ugotovil da ga vara in jo napodil. Ančka se je po zakonolomu znašla v praznini, ki ni samo notranja, temveč tudi zunanja. Kot izvržena ženska v gosposkem svetu ni mogla obstati, saj ni imela sredstev, s katerimi bi lahko živela kot gospa. Kot ženska je bila popolnoma brezpravna. Za vse raskošje, ki ga ja imela, je skrbel njen mož. Gospe, ki je že od začetka niso sprejemale medse, jo po razhodu z Andrejem niso več poznale. Edina možnost zanjo bi v tej situaciji bila vrnitev v Kračevo krčmo. Ker pa je bila zaznamovana s grehom, ki ga je družba obsojala, niti v Kračevi krčmi nima obstanka. Odšla je in postala revna brezdomka. Umrla je v zaporu, na katerega jo je zaradi beraštva obsodil njen nekdanji ljubimec Pavel. Ančka v jari gospodi pooseblja tragičnost ženske, ki nima nobenih pravic in lahko pričakuje boljše življenje le od uglednejšga moža. Ker je gospoda v tem romanu jara, to pomeni še neveljavljena, nastajajoča gospoda, nujno pride do tragike, ko se združita naivna odkritosrčnost in egoistična samovšečnost.

ADJUNKT PAVEL

je bil človek, ki je znal z ženskami in je bil vedno v sporih z sodnikom Andrejom Vrbanonjem, ki mu je zaupal svojo ženo, da jo je ta pospremil domov. Na koncu je postal sodnik in obsodil svojo nekdanjo izbranko na tri dni zapora ter tako pripomogel k njeni smrti. To kaže, da sta mu bila sodniška čast in zakoni pomembnejša od ljubezni in sočustva. Bil je tudi edini, ki se je udeležil Ančkinega pogreba.

MNENJE

Pisatelj je zelo nazorno prikazal življenje slovenske inteligence v koncu prejšnjega stoletja z vsemi njihovimi napakami in slabostmi. Kljub začetnemu nekoliko počasnemu in dolgemu poteku zgodbe me je delo pritegnilo, saj so realistični opisi grobeljske gospode zelo zanimivi, pripeljejo pa do zanimivega in tragičnega konca.

V Jari gospodi Kersnik nazorno prikazuje vaško izobraženstvo, kritizira njegove socialne in moralne slabosti. V treh znancih pooseblja mlado generacijo, ki odide študirat z velikimi upi v mesto, nato pa se izgubi v provinci. Povest kaže, da je pisatelj na življenje izobražencev kot snov za oblikovanje začel gledati z novimi očmi. Hotel je prikazati neproduktivno življenje vaške gospode in šibkost človeške narave, ki jo ženeta dolgočasje in izprijenost. Delo je kritika gospode, ki kljub laskavemu nazivu predstavljajo majhnost, zavist, obrekovanje, torej kritika tipičnih "malomeščanskih" značilnosti.

V povest je vključena tudi tragična usoda Ančke. Točajke v krčmi kjer se zbira naša jara gospoda. Mednjo se povzpne, ko se omoži s sodnikom. Tu se prične njena tragična usoda, saj poroka ni temelila na preveliki ljubezni. Kmalu začne ljubimkati s Pavlom. Ko to zve Andrej, po moje pretirano reagira in našene tako Pavla, kot Ančko. Tu se pokaže prava

Pavlova narava. Očitno on dekleta ni ljubil tako, kot je ona njega, saj jo sedaj zapusti. Poti članov ljubezenskega trikotnika se tako razidejo. Zopet se prekrizajo po desetih letih. Tu se zopet kaže Pavlova trdosrčnost. Sicer ga močno peče vest in morda so njegove solze po sodbi celo izraz pokopanih čustev, a kljub vsemu svojo nekdanjo ljubimko, ki jo je takrat zapustil obsodi na ječo. Presliši njeno tarnanje, da je zelo bolna. Sedaj, ko ni več v visoki družbi, čeprav je uradno še vedno Andrejeva žena, je ne mara več. Več kot nanjo da na zakone, katerim kot sodnik služi. Vest pa ga kljub vsemu prisili, da po njeni smrti v zaporu, kot edini udeleženec pri pogrebu hodi za krsto, ko so Ančko peljali k polsednjemu počitku.